

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Février 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 314

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cığaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Şubat 1931

'AMELİRUHİYAT

Şükûhe mazhar bir inkılâb fırkası, diğer fırkaların bütün gayri memnunlarını etrafında kolaylıkla toplar. Bolşeviklik ile müslümanlık arasında hiç bir müşterek seciyye bulunmadığı halde bolşevikler kendilerine (İran) da ve (Türkiye) de mezhebdrşlar toplamaktadırlar.

VI

INKILÂBLARIN NETİCELERİ

Bir inkılâbın ilk Safhası, kavmlerin hayatını idare eden iktisadî icabat ile çarpışmaya hasr edilir, aradan çok geçmeden, tecrübe bu icabatın iradelere hakim olduğunu isbat ettiğinden eski nizam [organisation] yeni isimlerle arzı vücud eder. Rus inkılâbı ister iste mez bu vech ile nihayet bulacaktır.

Hayalperest [Rêveur] lerin hiç bir ibda' kuvvetleri yoktur; fakat ba'zan 'azim bir tahrib kudretine malikdirler. Onların dağıtıcı, eritici te'sirleri altında, zamanın bin müşkilatla inşa ettiği te'sisat, son derecede bir sür'atle tar ü mar olur, memleketlerini barbarlığa irca' etmek için komünistlere üç ay kifayet etti.

Mübdi' bir muhayyile, ihtira'ı hazırlar Laboratoire bu ihtira'ın çevrelerini tesbit eder, darussana'a, ihtira'ı bütün insanların müte-neffi' olduğu terakki unsurlarına tahvil eder. Rus komünistleri tarafından münevverlerin katli'âm edilmesi, istifade etmekde oldukları keşfiyyat ve ihtira'ın bu sureti tevellüdünden Cumhurların ne kadar bi haber olduklarını gösterir. «bolşevisme», mesa'isine veche ta'yin edebilecek meüfekkiyeden mahrum işcinin düşebileceği sefalet derecesini meydana çıkardı.

Inkılâbkâr bir ideal hakkaniyyete ne kadar muvafık olursa olsun yine mutlaka kanlı harbler bahasına zafere destres olur. Kanun huzurunda musavat prensipi te'sis ve ba'zı sınıfların imtiyazlarını ilga etmek için Avrupada

yırmı sene süren kanlı mücadeleler lâzım oldu.

Bir inkılâbkâr hükümet, ancak bir kaç pişüvanın istibdadı altına düşmek şartile paydar olur.

Inkılâblar hiç bir zaman çok devam etmezler; çünkü çok geçmeden dünyaya hâkim olan icabatı iktisadiyye ve ictima'ie ile tesadüm ederler. O zaman nazariyecilerin 'ağını görerek cumhur, onlardan yüz çevirir; bu safhaya vasıl oluncaya kadar bir çok harabiyyetler vücade gelir. Rusya bu gün bunun tecrübesini yapıyor.

Inkılâblar, inkılâblardan sonra mu'ammer kalan rü'esanın ba'zılarını zenginletir; fakat inkilublar, inkılâbları fi'le çıkaran cumhurların bilâ istisna sefaletini artırır; bu hakikate kitle'i nâşın 'aklı ermediğinden inkılâbı pişüvalar dünyayı uzun müddet hercümerc edebilirler.

Her zamanın inkılâbı meclis [Assemblée] leri gösterir ki mütâ'assıblar muhaliflerini muttariden katli 'ama 'arz etmekden başka bir usulî ikn' henüz keşf etmemişlerdir.

Yeni inkılâbcıların çoğu, bilmeksizin, hürriyyete değil esarete talebkâr olurlar. onlarca hürriyyet, en küçük sözleri kerametler olan bir hüdavende ita'at şeklinde anlaşılır. Yeni inkılâbların cümlesi bir müstebid, bir Autocrate, bir fa'ali ma'yürîd yaratmakla nihayet bulur.

Müsavatsızlık teşneliği, tabi'atı beşerin nakabili taklil, kat'i bir ihtiyacı görünüyor. «guillautin»den kurtulan(Conventionnel)lerin ne kadar 'atş ve hararetle Napoléon dan asalet unvanları reca etdikleri ma'lumdur. Bunları nice katli 'amlara sevk etmiş olan müsavat emeli, demek ki hakikatda kendi lehlerine bir müsavatsızlık arzuyu şedidinden başka bir şey değildi. Zaten Tarih, müsavatın hükümrân ol-

muş olduğu bir memleket henüz zikr etmemişdir. Yeni inkılabcı fırkalar reislerinin bahusus Rus Comunisme reislerinin ahaliye yaptıkları hakareti hiç bir zaman, hiç bir dere beyi kölelerine reva görmemiştir. Bolchevist diktatörler iktidar mevki'ine gelir gelmez matbu'at hürriyeti, amelenin günde sekiz sa'atdan fazla çalışmaması usuli, ârayı umumiyye ile intihab, hep ilga olundu ve ameale alel'ade bir esir oldu.

Nihayeti emirde 'amillerinin ta'kib ettiği neticelere tamamen muhalif neticeler tevliid etmemiş olan inkılabların misaline Tarih de heman heman hiç tesadüf olunmaz.

Bolşevik inkılabı, inkılablarla istihsal edilen maksadların, ta'kib edilen maksadlardan ne kadar ayrılabilceğini en iyi gösteren inkılablardır. Sulh va'd ederek muzaffer oldu ve aradan çok geçmeksizin bütün komşularıyla harbe girişti. «Militarisme» i ilga etmek isteyordu, mütekaddim idarelerin cümlesinden daha sert bir idare'i 'askeriyye te'sis etdi; milkiyet hakkını lâgv etmeyi iddi'a ediyordu, henüz ma'seri bir milkiyyetden başka bir milkiyyet tanımamış bir memleketde ferdi milkiyyetden başka bir şey vücade getirmeye muvaffak olmadı.

Milk sahibi olmuş olan Rus köylülerinin azim miktarına ve milkiyyetin maliklerde tevliid ettiği zihniyete nazaran iddi'a olunabilirki yakında Rusya, dünyanın en az Socyalist ihtiva eden memleketi olacaktır.

Devamlı ıslahat bir inkılabdan değil, fikirlerin derin bir tahavvülü neticesi olarak hasıl olur.

Inkılâbların tarihlerinden alınan bütün derslere nazaran politikada müfritlik [Extrémisme] in zaruri 'akibeti, içinde hükümünü icra ettiği medeniyyeti tahrib etmek ve anarşi ve diktatörlük vücade getirmektir.

Paydar bir muvazenet kazanmak için bir kavme çok seneler, ve bu muvazeneti gayb etmek için ise pek az zaman lâzımdır.

Üçüncü bahs

Beynelmîlî münasebat ve ittifaklar

I

BEYNELMİLEL MÜNASEBETLER

Yeni zamanların kanunu, milletlerin tesanüdü olmak lâzım gelirken cihanın üzerinde şedid bir kin kanad germekdedir. Milletler arasında, 'ayni milletin muhtelif sınıfları arasında, ve her sınıfın siyasi fırkaları arasında hükümünü süren hep kindir. Terabıtı ekvam [Inteedépence des peuples] belki nihayet kavmleri yekdiglerine mütesanid kılacak olan bir emri zaruridir. Fakat şimdiki halde te'siri sıfır kalmamaktadır.

Kavmler arasında kin, zimamdarlar arasında 'itimadsızlık, zamanımız siyasetinin büyük Psikolocya'i zenberekleri olmuştur. (Almanya) tarafından bir hücum vuku'u halinde (Amerika) ile (İngiltere) nin müdahale etmek v'adinde bulunmaları sulhu mustakbeli şübheden vareste kılacak olduğu halde bunu yapmayarak mustakbel sulhdan feragat ettikleri görüldüğü zaman bu hissiyatın şiddetinin derecesi tahmin olundu.

Eğer ferdler, münasebetlerinde, kavmlerin yekdigeri arasındaki su'i nazar ve emniyetsizlik kadar su'i nazar ve 'ademi emniyetle hareket etselerdi, hiç bir cem'iyet devam edemezdi.

Dahilde vatandaşlar arasında ittihad, haricde müttelikler arasında ittihad, devamlı bir sulhun yegâne temeli olarak kabul olmuştur. Kavmin kavme ve 'ayni memleket içinde bir sınıfın diğer sınıfa karşı kini ma'at-tessüf isbat edar ki ani hazırlan muhterisane ilcaları karşısında, bedihi fakat uzak menfaatler kuvvetsiz kalır.

Menfa'atler arasındaki ihtilâfa rağmen ferdler arasındaki dostluk paydar olabilir. Kavmler arasında dostluk menfa'atlerde iştiraki temsil etdiğinden menfa'atler yekdiğerlerinden uzaklaştıktan sonra bu dostluk mu'ammer olamaz. Bu m'aşeri psikolocya prensipi, bir ittifakın mümkün olan imtidad müddetini t'ayin eder.

Dünya bu gün « Impérialiste nationalisme » (y'ani fütuhatei milletecilik [*] ile beynelmilelcilik arasında irticae etmektedir. Nasyonalizm, ictimai tesanüdle, vatanperestlik dinini istilzam eder. Beynelmilelcilik tesanüdü yerine sınıfların mücadelesini ikame ederek bir kavmi, gerek dahili muharebelere, gerekse harici istilâlara karşı tahaffuzdan 'aciz kılar.

Yalnız ekvama temasukünü veren nationalisme, ya'ni milliyetçilik bir hissi tabii teşkil eder. Fakat bizzat bu hissin kuvveti, ekseriya kendisini müte'arruz Imperiyalizme [müte'arruz fütuhateculuğa] tahavvül etdirir. O zaman İmperyalizm dahili harblerin yerine harici harbleri ikame eder.

Kavmler arasındaki kin ne kadar şiddetli olursa olsun kiç bir zaman bir ve 'ayni kavmin siyasi fırkaları arasındaki kin kadar şedid olmaz.

Memleketlerin mukadderatını sevk ve idare eden politikacılar, bir milletin nef'inin diğer bir millete iras edilen zarar üzerine müesses olmadığını keşf etdikleri zaman, dünyanın ve memleketler arasındaki münasebetlerin siması değişecektir. O vakit zimamdarlar, gözlerini karartmaya devam eden hegemonya ihtiyacından vareste olacaklardır.

[*] İmperialist milliyetçiliği bu gün İtalyada hâkim olan « Fascistlik » temsil eder. 'A. Ç.

Beynelmilel politikada mükerrer toplu iğne darbeleri, nihayet top darbelerini doğurur.

II

İKTİSADİ KUVVETLER

Yeni zamanlarda milletlerin mukadderatını t'ayin eden artık ilahların iradeleri değil, iktisadi kanunlardır.

Bir 'asır evvel Geolocya't bir hercü mercü cihanın bütün kömür ve petrol ma'adinlerini tahrib etseydi bu vak'a hiç büyük bir neticeyi da'i olmazdı; 'ayni vak'a bu gün hadis olsaydı şümendüferlerin, darüssana'aların işlemesi derhal dururdu. Medeniyetlerimizin tedennisi bu keyfiyetden netice olarak hasıl olurdu. Bu günki dünyayı, hali sabıkından bir uçurum ayırıyor.

Nutuklar, konferanslar, bizzat kanunlar dünyayı kolları arasında kıs kıvrak tutan iktisadi icabatı yenemez. Ya bu kanunlara intibak etmek, yahud. helâk olmak zaruridir

İlmî hakikatler kolayca te'essüs eder, çünkü bunlar zekâya hitab olunur. İktisadi hakikatler, hissiyatla ve ictimai mevhumlarla tesadüm etdiğinden ancak harabiyet engiz tecrübelerden sonra kabul olunur. (Rusya) nın harabiyeti bunun en taze misalidir.

İktisadi ve ictimai meselelerde, efkârı umumiyei ve bundan sadır olan müessesatı menaf'i, t'ayin eder.

Usullerini [Doctrine lerini] muhafazada menfa'at buldukları müddetce İngilizler, Libre échangiste, y'ani « Serbest mübadele » ci, Amerikalılar, « Protectionist » [y'ani gümrükde yerli malları himaye usulinin mürevvici] kalacaklardır.

Uzanan bir harbde öyle bir zaman gelir ki galib, ve mağlub 'ayni derecede perişan oldu.

gundan mağlubdan istenebilecek tazminat galibin giriftar olduğu zayı'atı asla ta'viz edemez.

İşsizlikden en ziyade muztarib olan memleketlerin, kambioları yüksek memleketler olduğu kemali isabetle dermeyan olunmuştur. Kambionun yükselmesi, müşteriler için, emti'anın fiatlarının azim bir tereffü'ü hüküm ve tesirindedir. Bu emti'a o zaman satılamaz olur ve bundan ise darüssana'aların kapanması ve işsizlik netice olarak hâsıl olur. [*]

Harici istikrazlarla yaşayan bir kavm, alacağının te'minatını murakabe etmeye mecbur olan dayinin ister istemez vesayeti altına düşer.

Fakir bir millete çok borc verebilecek kadar zengin olan bir millet, nihayet bu fakir milleti, bir zaferi askerinin yapabileceğinden daha ziyade sıkı bir surette hükmü altına alır.

Bir memleketin serveti, istediği kadar çıkarılabileceği garantisiz banknotlarda değil, zıra'at ve senayi'de mekindir. (Almanya ne tarlalarını ne da'russena'alarını zayı' etmediğinden parasının hemen hemen kâfesinin zayı' etmesine rağmen hemen hemen harbden evvelki kadar zengin olmaktadır.

Bu günün malî mes'elelerinin halli ancak zamanın te'sirile beraber tedkik edildiği takdirde mümkün olur. Zamanın muavenetile en mu'azzam borç arzu edildiği kadar küçük olur zamanın kudreti üzerine müessesesi tertibatı, [Combinaison] u ancak ma'seriyet [Colledvité] ler hayyizi fi'le çıkarabilirler. Çünkü hayatları gayri mahduddur.

[*] İngiliz kambiosunun yüksekliği yüzündendir ki İngiliz emti'ası harbi umumiden evvel olduğu derecede satın alınmıyor ve İngiliz istihsalât ve i'malâtı az sürülebildiğinden bu istihsal ve i'malâtı yapan İngiliz 'amelesi işsiz kalıyor. İşsiz 'amele mikdarı bu gün İngilterede her yerden ziyadedir ve İngiltere müşkil bir vaz'iyettedir.

A. D.J.

Kambio bir devletin doğrudan doğruya i'tibarına dünyanın derece'i i'timadını gösterir. Bir barometre yahut lâ'alettayın bir ölçü aleti nasıl sabitleştirilemezse kambio dahi öylece sabit kılınamaz. Kambionun irticacları ezcümle i'timadın irticaclarını meydana çıkarır.

Yevmiyeleri artırmak için bir grev, haki-katda 'amele ile patron arasında bir mübarezeyi değil, 'amele ile halk arasında bir mübarezeyi temsil eder. Filhakika bir grevin muvaffakiyyetle tekevvün eden fiyat terffu'ünü halk te'diye eder. Halkın grevciler tarafını iltizam etmesi şundan dır ki hadiselerin bir az uzak neticelerini anlamayan, ma'seriyetler kabiliyetsizdirler.

Dünyayı idare eden gayri mer'i energieler, ancak husule getirdikleri mer'i neticeler ile ma'lum bir kuvvei tabi'at olan elektrige benzetilebilir.

III

MÜSALEHANAMELER VE SİYASİ KONGRELER

Bir ma'seriyetin kararı ekseri ahvalde re'yini başkalarına kabul ettirecek kuvvetli bir şahsiyyetin kararını temsil etmeseydi, selâhiyyetdar şahsiyyetlerin hal edemediği mes'elelerin sureti hallinin ma'seriyetler tarafından keşfolunabilmesi fikrinin hata alûd olduğu çokdan teslim olunurdu. Bu halde ma'seri farz olunan hal ve fasl, nefsül'emrde, şahsî bir karardan başka bir şey değildir.

Devlet adamlarının kongrelerde serd ettikleri prensiplerle siretlerine rehber olan prensipler arasında pek az münasebet vardır. Sulh konferansları esnasında İngiliz diplomatlarının ruhuna, itiraf edilmeyen, şu üç prensip hakim oldu:

- (1 Britania müstemlekâtını çoğaltmak.
- (2 Fransa'nın fazla kuvvetli olmasına mani' olmak.
- (3 Fransaya denk gelmek için Almanyayı kâfi derecede kuvvetli brakmak.

Mes'ul Müdür Dr. Abdil Hüsnü (Orhaniye Matbaası